

L'enunciat designa la “part del fre que entra dins la boca del cavall, del mul, etc.” (DIEC), significat que s'interfereix amb el de *fre*, “instrument de ferro al qual es lliguen les regnes, que es posa a la boca dels cavalls, dels muls, etc., i serveix per a subjectar-los i menar-los” (DIEC), com es pot comprovar a través d'algunes de les respostes recollides.

Mos (s. XV) és resultat d'una assimilació de l'anterior *mors* 1, 3-11, 13 (< MÖRSUS, part. de MÖRDĒRE ‘mossegar’), amb [ɔ], com ho indiquen la rima d'A. March (*mos/repòs/clos*) i resultats actuals (70-72, 90, 98, 99, 103), amb conversió de [ɔ] > [o] en ross., com és habitual en aquest dial. (única excepció de [ɔ] > [o] > [u]): *m[u]rs* 2), enfront del tancament anòmal en *m[o]s* (28, 41, 49, 93), probablement a partir de formes amb [o] àtona (*mossar, mossegar*). L'alg. *mòssa* 85 és un manlleu al logudorès.

Aquest mot ha rebut la competència: a) del cast.: *bocado, filet*; b) de mots hiperònims, com *serreta, brida, brilla*, etc.: a) *bocado*, realitzat sovint *bocao*, és pres del cast. (s. XVIII); se sol indicar que és mot modern (27), però també antic (31), “recte” 178, “per la boca” 187, “amb ferro per dins” 172, “per als cavalls” 185, “amb carro” 23, amb els der. *bocadillo* 145, *bocal* 153, 163; *brocal* 57, per homonimització formal amb *brocal* ‘broc, abraçadora, garrafa’; compost: *contrabocado* 45. *Filet* 164 és una adaptació formal del cast. *filete* 175, 178; b) la *serreta* i el *serretó* 86, 123, 128, 134, 147, 149, 152, 155, 156, 164, 168, 169, 173, 182, amb suf. dim., deuen el nom a l'estructura dentada de la peça, com el *dental* 54; “va damunt del morro o per sobre del morro” 17, 26, 68, 112, 117, “al nas” 43, 60 o “damunt del nas” 53, “per fora” 102, “per fora de la boca” 34, “per damunt el morrillo de les mules enganxades al carro” 186, “baix del morro per als animals esquerps” 181, “per a dominar més bé l'animal” 184, “per als matxos i mules” 185, “per a

guiar el cavall” 68. La *brida* (s. XIV), potser d'origen germànic, comprèn el fre, les regnes i les corretges (o “mos i regnes” 102 o “brocal i arriendes” 57, “amb bocado o contrabocado” 45): “va dintre de la boca” 53, 117; “va junt amb el mos” 99; “per a cavalls amb sella” 41 o “per anar davant o de pressa” 58; var. *berida* 48, amb vocal epentètica; *bridell* 7, amb el suf. dim. *-ell* (< -ELLU), i *bridó* 12, 15, 21, 60, 65, 93, 101, 104, 105, 109, 114, 120, amb el dim. *-ó* (< -ONE); *brilla*, d'origen incert, parent de l'it. *briglia*, avui exclusiu del mall. (s. XIV), però heretat del cat. continental del qual ha desaparegut com en els casos semblants de *xapar, llevadora, lligacames*, etc. *Boç* 48, 118 deriva de *BŪCCĒUS ‘propi de la boca’, der. del llat. vg. BŪCCA ‘boca bestial’, que s'aplicava pròpiament al ‘morral (dels gossos)’; der. *boçal* 35. *Fre* 83, 84 deriva de FRĒNUM, però *freno* 58, 120 ens ha arribat a través del cast. *Morrió* 40, 48, 49, 58, der. de *morro*, significava ‘boç del ca’ i a partir d'aquesta documentació tardana es va insinuar el seu possible origen cast. (DCVB) contra l'oposició del DECAt. *Cabeçó* 75-77, 79, 80, 99, der. de *cabeç* o *cabeça* (var. *qu[e]bessó* 76, amb [e] pròpia del parlar de Sineu), era pròpiament el ‘conjunt de corretges que subjecten el cap de la bístia per estirar el carro’. *Barbada* 81 és un der. de *barba*, en el sentit de ‘guarniment que passa per la part inferior d'una bístia’, i *sotabarra* 60 és un compost de *sota* i *barra* perquè la peça passa per davall de la barra.

Si ens fixem en les àrees, el mot genuí, *mos*, s'ha refugiat en parlars marginals (ross., pall., rib., men.) i ha rebut la forta competència del cast. *bocado*, segurament per via oral (*bocao*), i d'altres mots genuïns de caràcter hiperonímic (*serreta, brida, brilla, boç, cabeçó*).

Són mots normatius *mos, brida, serreta, cabeçó*, des del DOrt, 1917; *brilla*, des del DG₁, 1932.